

ČEBELAR JOŽEF TRČEK

Škofjeloško čebelarstvo je že leta 1985 praznovalo 80-letnico obstoja. Ob tej priložnosti je Janez Mrak oskrbel prijetno publikacijo, v kateri najdemo pričevanja od rojstva loške podružnice pa do najnovejših časov. Podatke najdemo tudi za obe dolini. Posebno poglavje je posvečeno našim najzaslužnejšim čebelarjem, tudi takšnim, ki so se ukvarjali s čebelami poklicno. Zanimivo je, da nikjer ne najdemo imena Jožefa Trčka, ki je čebelaril na Trati, to je v loškem predmestju, ki se danes imenuje Grajska pot. Zakaj ga ne najdemo v loškem društvu? Mogoče kot poklicni čebelar ni spadal v »športno«^o družino loških čebelarjev. Važno pa je, da se je majhen del njegove zapuščine ohranil in nam je tako poznano njegovo delovanje.

Trčkov rod izhaja iz žirovsko-horjulskega konca. Njegova mati Elizabeta, rojena Bradeško, je bila doma na Butajnovi, rojena leta 1827, sin Jožef pa v Opalah pri Žireh leta 1865. V Loki so že njegovi predniki kupili t. i. Ribčevo hišo na Trati leta 1892. Leta 1894 so staro hišo št. 8 popolnoma predelali in povečali. Domače ime se je ohranilo še naprej. Jožef je bil po poklicu čevljar in je bil dvakrat poročen. Mati mu je izročila hišo leta 1898. Vse kaže, da jim na začetku ni šlo posebno dobro, saj je posest leta 1903 na dražbi kupila Marjana Trček, Jožefova žena. Jožef je umrl na Grajski poti leta 1949. Njegova hčerka Marija Trček se ni zavedala zanimivosti očetovega dopisovanja in je največ pošte pokurila. Leta 1979 smo za te ostaline zvedeli v Arhivu in preostalo pošto odkupili. Gradiva je bilo le še za bolj debelo mapo.

V obdobje okrog leta 1908 sega njegova začetna čebelarska korespondenca. Dopisniki ga naslavljajo kot *gospoda čebelarja*. Največ korespondence je v nemščini. Prodajal je čebele, med in

vosek, zato so odjemalci bili zelo različni. Naj navedem samo nekaj bolj zanimivih in oddaljenih. Na Kranjskem se je za vosek zanimala znana kamniška svečarka Marija Stele. Z znanim čebelarjem Jakobom Prešernom v Žirovnici sta se dogovarjala za dobavo 100 kranjičev. Dopisoval si je z Mlekarsko zvezo v Ljubljani in z Milarno in svečarno d.d. v Ljubljani. Leta 1911 je Trček ponudil čebele Zemaljskemu gospodarskemu viječu kraljevine Dalmacije v Zadru. Za njegove proizvode so se zanimali po vsej takratni Avstriji pred letom 1914. Več sta si dopisovala s Karlom Krahom iz Greina na Donavi, ki je tovarniško izdeloval satovnice. Kot zanimivost naj navedem še ponudbo kmetijskega ministra iz Egipta, ki je iz Kaira poslal dopis. Glava je v angleščini in v arabščini, dopis pa v angleščini. Ponudba je bila za 150 panjev kranjskih čebel po 300 dinarjev za panj. Šef – rastlinski patolog v ministrstvu je še spraševal za podrobne pogoje dobave. Ta dopis iz leta 1932 je tudi eden zadnjih ohranjenih dopisov v zvezi s čebelami.

Ponudbe za inseriranje so mu pošiljali iz Štajerske čebelarske zveze v Gradcu, Južnonemškega čebelarskega časopisa v Münchnu in čebelarskega centralnega glasila v Hanovru.

Iz ohranjenih dokumentov je razvidno, da je dobro in umno gospodaril. Čebele je vozil na pašo. Leta 1910 so mu jih zavrnil v Krajni vasi pri Dutovljah in v Štanjelu, kjer so, kot kaže, tujcem v občinski seji zavrnilo pravico paše. Aprila 1918 pa jih je imel na paši v Apačah, pošta Galicija. Od tam so mu pisali, naj nemudoma odpelje čebele domov. Čebele tam niso imele miru, na železnici pa so se začenjale zamude. Vojska se je bližala koncu. Leta 1914 je Trček zaprosil deželni odbor za pavšalno podporo pri ureditvi čebelnjaka. Odpi-

sali so mu, da mu pavšala ne bodo dali, obljubili pa so mu plačilo za vsak nabavljeni Albertijev panj, ki ga bo Trček imel obljudenega s čebelami do konca julija 1914. Trček je moral dokazati, da je obljubil nove družine in poslati deželnemu odboru vojvodine Kranjske račune za nakupljene panje.

Da Trček ni bil od muh, kaže naslednja zgodba. Leta 1911 se je udeležil dvodnevne čebelarstva tečaja na kmetijski šoli na Grmu pri Novem mestu. Tam sta se seznanila z glavnim predavateljem na tečaju, gospodom adjunktom Antonom Lapajnetom. Ta pa je pozneje želel od Trčka naslednje: Lapajne mu je napisal poročilo o tečaju in naročil Trčku, naj ga pošlje uredništvu Slovenskega čebelarja, ki je bilo takrat v Šmartnem pri Kranju. Prosil ga je celo, naj ne spreminja preveč vsebine. Že naslednji mesec je imel novo prošnjo. V smislu povzdige čebelarstva na Gorenjskem naj Trček organizira predavanje v Loki. Lapajne ga je podučil, naj zagotovi udeležbo 5–10 čebelarjev in sporoči na ravnateljstvo, naj Lapajne pride predavat. Trčku je Lapajne prepustil izbiro dneva, na nedeljo ali na delavnik. Za predavanje je nemogoče ugotoviti, ali je v Loki bilo, dopis v Slovenskega čebelarja pa bi se dalo preveriti. To pa naredite čebelarji sami. Ker je Lapajnetov dopis, ki ga je položil Trčku na usta, prav zanimiv in poučen, si ga poglejmo.

Dvodnevni čebelarški tečaj na kmetijski šoli na Grmu pri Novem mestu.

Kmetijska šola na Grmu je priredila dne 11. in 12. junija tl. dvodnevni čebelarški tečaj, katerega se je udeležilo prvi dan 31 in drugi dan 25 čebelarjev iz vse Kranjske.

Prvi dan je bilo sledeče predavanje: od 2–4 ure popoldne Življenje in razvoj čebele, sovražniki in bolezni čebel. Od 4–6 ure Razkazovanje raznih panjev s premakljivimi satniki ter izdelovanje domačega in drierzonovanega panja.

Iz tega predavanja smo posneli, kako važno je čebelarju znati, da ne le da ve kako se razvija čebela, ampak tudi kako in kdaj naj upliva umen čebelar, da ima

v času obilne čebelne paše močna ljudstva v čebelnjaku, ki morejo potem donasati obilno dobička. Pri tem smo dobili tudi prepričanje, da edinole močna ljudstva morejo prav koristiti.

Pri razkazovanju raznih panjev s premakljivimi satniki smo se uverili, kake prednosti imajo posamezni panji. Videli smo od priprostega kranjiča vse oblike: kranjski drierzonovani panj, Pavlinov panj, eksportni panj, Dierzonov dvojček, (mogoče Drory-Zandrov panj o.p.), Albertijev panj in Žnidaršičev panj. Vsi panji so bili z močnimi ljudstvi zasedeni, da jih je bilo veselje občudovati. Najlepši prihodnjost ima Žnidaršičev panj.

Temu je sledilo pravilno izdelovanje kranjskih domačih in dierzonovanih panjev. Tu se je zlasti poudarjalo, da naj bodo domači panji večje oblike, prav izdelani in kako se dajo spremeniti v drierzonovane panje. Zeleti bi bilo, da bi se zjediniли na enako velikost panjev.

Pri toliki tvarini ni čudo, če je postalo že mračno in smo se čebelarji dogovorili, da hočemo skupen večer preživeti v gostilni pri g. Windischerju v Kandiji, kjer nas je največ prenočilo. Temu vabilu se je odzvala večina udeležencev in tudi predavatelj g. adjunkt A. Lapajne, kjer smo v prijateljskem razgovoru se še mnogo pomenili.

Drugi dan je bilo sledeče predavanje: Oskrbovanje čebel, najvažnejše čebelarško orodje, čebelna paša, pitanje čebel, razni roji, vzgoja matic.

Če je bilo predavanje prejšnji dan podučno in zanimivo, je bilo ta dan toliko bolj važno, ker smo iz tega poduka dobili utis, zakaj moramo umno oskrbovati svoje čebele in kakih pripomočkov se v ta namen poslužujemo.

Ker se je predavanje vršilo spred šolskim čebelnjakom in je bilo lepo dopoldansko vreme, v nasprotje k prejšnjemu dnevu, ko je deževalo, razveselil je udeležene okoli 11. ure dopoldne močan roj s svojim izletom. Tudi tu smo se prepričali, kaj morejo storiti močna ljudstva.

Popoldne od 1/2 2–4 ure je bilo odmerjeno v praktične namene in sicer izdelovanje okvirčkov, vlivanje umetnega satja in pritrjevanje z žico. Tu smo se vadili v teh opravljenih tako, da je vsakdo ne le

videl, kako se ta dela pravilno izvrše, ampak vsakdo se je lahko tudi sam izvežbal.

Kdor ima opraviti s panji s premakljivimi satniki, temu so ta dela neobhodno potrebna in zato je bilo njih razkazovanje in vaja koristen poduk.

Minil je čas poduka in treba je bilo misliti na odhod.

Ob sklepu poduka se je zahvalil g. nadučitelj W. Gebauer iz Šmihela, ki se je tudi čebelarskega tečaja udeležil, v imenu vseh udeležnikov predavatelju g. adjunktju A. Lapajne-tu za temeljit poduk, ki ga je znal tako zanimivo in tudi v prijetni obliki podati, da so ure bliskoma minile in smo se pri tem mnogo naučili. Od strani drugih udeležnikov se je pa izrekla prisrčna zahvala ravnateljstvu Kmetijske šole, ki je priredilo ta čebelarski tečaj in veleslavnemu deželnemu odboru, ki je 18 udeležnikom naklonil denarno podporo, da so se mogli udeležiti tega poduka.

Vsem udeležnikom ostal bode ta čebelarski tečaj ne le v najboljšem spominu,

ampak vsi se hočemo potruditi, da bomo posnemali način čebelarjenja, ki smo (ga) videli v šolskem čebelnjaku ter se bomo ravnali po naukih, ki smo jih tu slišali: nam v korist, našemu čebelarstvu v čast.

Za obilen trud in strokovnjaški poduk in res priljudno obnašanje nasproti udeležnikom, zahvaljam se v imenu vseh in posebej g. adjunktju A. Lapajne-tu, ki je vodil ves čebelarski tečaj. Hvala mu iskrena!

Trček.

Literatura

Janez Mrak, 80 let škofjeloškega čebelarstva, Škofja Loka, 1985; Zgodovinski arhiv Ljubljana, Enota v Škofji Loki, Hišna zapaščina »Pri Ribiču«, Grajs' a pot 2; France Štukl, *Knjiga hiš I*, Škofja Loka 1981, str. 57; *Status animarum* v župnem arhivu v Škofji Loki.

France Štukl